

άνθρωπο, την έμπρακτη μετουσίωση των αρετών σε τρόπους ζωής και συμπεριφοράς, την αφοσίωσή του στα πιο υψηλά ιδεώδη.

Το 1944, στην εκπνοή του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου προδιαγράφει τη δική του πορεία.

Γράφει: “Αγωνίζομαι για το λαό, το βλέπω αμόρφωτο και θέλω να τον μορφώσω, τον βλέπω αδικημένο και θέλω να το δικαιώσω”.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ

άνθρωπο, την έμπρακτη μετουσίωση των αρετών σε τρόπους ζωής και συμπεριφοράς, την αφοσίωσή του στα πιο υψηλά ιδεώδη.

Το 1944, στην εκπνοή του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου προδιαγράφει τη δική του πορεία.

Γράφει: “Αγωνίζομαι για το λαό, το βλέπω αμόρφωτο και θέλω να τον μορφώσω, τον βλέπω αδικημένο και θέλω να το δικαιώσω”.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ

σε λαμπαδηφόρο του απελευθερωτικού
πόθου. Σε αγγελιαφόρο του ξεσηκωμού.
Οργωνε το νησί, χωριά, πόλεις και βουνά.
Ανέβαινε στο κρησφύγετο του Διγενή. **Ήταν
ο σύνδεσμος του Μακαρίου με το Διγενή.**
Ο Κυριάκος Μάτσης ήταν σκυταλοδρόμος
της ελευθερίας. Μέχρι τη σύλληψή του.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ

Το δράμα του Κυριάκου Μάτση μπήκε στην Προμηθεική του διάσταση στις 9 Ιανουαρίου 1956, όταν συνελήφθηκε από τους πράκτορες του Σπέσιαλ Μπραντς.

Η αυλαία τραβήχτηκε στο απέναντι ανακριτήριο του φοβερού αστυνομικού σταθμού Ομορφίας, που οι βρυκόλακες των βασανιστών του μεσαίωνα, της Γκεστάπο και των ΕΣ ΕΣ μετέτρεψαν σε κόλαση.

Ο εφιάλτης άρχισε στο θάλαμο βασανιστηρίων. Εκεί πήραν θέσεις οι πέντε ειδεχθέστεροι βασανιστές.

Ήξεραν ότι είχαν στα χέρια τους το Γενικό Σύνδεσμο της ΕΟΚΑ, τον αγωνιστή που γνώριζε πολλά. Το στρατηγείο του Αρχηγού, συνδέσμους, τομεάρχες, κατασκόπους, στελέχη, κρησφύγετα, σχέδια, μεθοδεύσεις.

Τα τέρατα της βαναυσότητας γνώριζαν ότι θ'ανάκριναν έναν εγκέφαλο φιλοσοφημένου πατριωτισμού. Έναν πανέξυπνο και ευέλικτο πολιτικό νου. Ένα συνειδητοποιημένο επαναστάτη της ελευθερίας.

Από την πρώτη στιγμή οι αποτρόπαιοι ανακριτές αιφνιδιάστηκαν.

Μόλις μπήκε στην αίθουσα ο Κυριάκος

Στη σκηνή θάλαμος βασανιστηρίων.

Σκηνές από τον πανομοιότυπο αστυνομικό σταθμό Αγίου Δομετίου.

Δίπλα, κάτω, σκαλοπάτια οδηγούν στο κελί αρ.1. Στο θάλαμο

βρίσκονται 5 ανακριτές. Οι δύο φορούν άσπρες μπλούζες με αιμάτινες κηλίδες. Στο θάλαμο, ψηλά βρίσκεται καγκελόφρακτο παράθυρο.

Μια αλυσίδα κρέμεται που καταλήγει σε χειροπέδες. Στον τοίχο σιδερένιο μονό κρεβάτι με σούστες χωρίς στρώμα. Φωτογραφίες βασανιστών.

Η φωτογραφία του Μάτση ενώ διαβάζει και γράφει.

Σύνεργα βασανισμών.

Καρκολού

Φουντανού

Τενεκές

Ύφασμα πνιγμού

Σακούλι πνιγμού

Μαστίγιο

Λεζάντες αντικειμένων

Επικουρικοί οδηγούν τον Κυριάκο Μάτση από το κελί 1 στο ανακριτήριο.

Τον σπρώχνουν βάνουσα. Ο

Οι ανακριτές δεν είχαν καμιά αμφιβολία. Από τον Κυριάκο Μάτση δεν θ' άκουγαν λέξη για όσα ήθελαν. Το σύνθημα των βασανιστηρίων δόθηκε. Το ανακριτήριο μετατράπηκε γι' άλλη μια φορά σε θάλαμο απάνθρωπου μαρτυρίου.

Οι πόνοι ήταν φριχτοί. Αβάσταχτη η οδύνη. Με ηλεκτροσόκ και τεχνητούς πνιγμούς προσπαθούσαν να τον λυγίσουν. Λιποθυμούσε, τον συνέφερναν κι άρχισαν από την αρχή. Εφάρμοσαν τις πιο σαδιστικές μεθόδους βασανισμού.

Πέντε μερόνυχτα βασάνιζαν τον Κυριάκο Μάτση. Κουράζονταν οι βασανιστές

εξαντλούνταν, άλλαζαν βάρδιες. 'Αμα απόκαμναν πια τον πετούσαν στο κελλί νούμερο ένα, μα έβαζαν έναν φρουρό να μην το αφήνει να κοιμηθεί.

Στις πρώτες μέρες κτυπούσε τον τοίχο δίνοντας σύνθημα ζωής στον αδελφό του, που ήταν εγκλωβισμένος στο διπλανό κελί. Μα τα χτυπήματα όλο κι εξασθενίζαν ώσπου έπαψαν να ακούγονται.

Ο αγωνιστής ήταν ζωντανός - νεκρός.
Σε λιτή αναφορά του προς τον Αρχηγό της ΕΟΚΑ Διγενή σημειώνει: *"Υπέστημεν δοκιμασίαν αλλά ο Θεός μας εβοήθησε. Εξήσκησαν τρομεράν πίεσιν σε μας παντός είδους. Πάντως πήραν μαθήματα ελληνικής ψυχής και το ομολόγησαν".*
Μιλτιάδης

Η ψυχή στεκόταν πάντα όρθια, αλύγιστη και άξια. Και το ηθικό μεγαλείο της, βρήκε την εκτυφλωτική του λάμψη όταν ο Κυβερνήτης, Στρατάρχης Σερ Τζιόν Χάρντιγκ σε μια πρωτοφανή κίνησή του επισκέφθηκε τα ανακριτήρια Ομορφίτας, συναντήθηκε με τον Κυριάκο Μάτση και συζήτησε μαζί του το Κυπριακό και το Μακεδονικό. Στο τέλος ο Στρατάρχης δεν απέφυγε τον πειρασμό και πρότεινε στον Μάτση μισό εκατομύριο λίρες για να του αποκαλύψει το κρησφύγετο του Διγενή. Ο ήρωας στάθηκε όρθιος κτύπησε τη γροθιά του στο τραπέζι και απάντησε: *"Εξοχότατε, ού περι χρημάτων τον αγώνα ποιούμεθα, αλλά περί αρετής. Λυπούμαι διότι με προσβάλλετε με την πρότάσή σας".*

Ο Μάτσης γύρισε, βγήκε από το γραφείο, έκλεισε την πόρτα και πήγε στο κελλί μου.

Ο Χάρτινγκ εξετίμησε τον αγωνιστή, τον άνθρωπο Κυριάκο Μάτση και διέταξε να μην τον ξαναβασάνισουν.

Ηταν από τα φωτεινότερα πνεύματα της Νεοελληνικής ιστορίας. Ο Μακρυγιάννης του κυπριακού αγώνα.

Τα ευρωπαϊκά ιδεώδη τα προδιέγραψε προφητικά ως παναθρώπινες αρχές, τον Οκτώβρη του 1958, ένα μήνα προτού θυσιαστεί στο Δίκωμο σε επιστολή του που κατέληγε: "... δεν νοιάζομαι αν τη γη αυτή τη ζουν Τούρκοι για Ελληνες, Εβραίοι για... Εκείνο πούχει αξία είναι να τη ζούν αυτοί που την ποτίζουν με τον ιδρώτα τους, να περπατούν πάνω της ελεύθεροι, διαφεντευτές της, κυρίαρχοί της. Να αναπνέουν περήφανοι τον αέρα της που νάναι αέρας δροσιάς, ομορφιάς, λεβεντοσύνης... οχι πνίχτης".

Προσωπικότητα, ακτινοβόλουσα, που με μετουσίωσε την ιδεολογία σε έμπρακτη έκφραση ζωής. Την ανώτερη πνευματική αναγκαιότητα σε ρυθμό αγωνιστικής δράσης. Τον πατριωτισμό σε απαστράπτουσα αρετή.

Ηταν φυσιογνωμία που οραματιζόνταν τον ιδεώδη ανθρώπινο τύπο και διέθετε τη δύναμη που χρειαζόταν, για το θεμέλιωμα της πίστης ως το πρότυπο του ανθρώπου που μπορούσε να καλλιεργηθεί σε οποιοδήποτε μέρος της γής, να ανθίσει και να καρπίσει, φτάνει να υπήρχε η προδιάθεση της ανθρωπιάς και η πνοή της λεβεντιάς που θα θέρριε τον άνθρωπο. Τον άνθρωπο που θα έσκυβε στη γη, θα την έσκαφε με δημιουργικό σθένος, θα την πότιζε με τον τίμιο ιδρώτα του και θα εμπνεόταν από την θέληση νάναι λυτρωμένος και ελεύθερος.

Οι Αγγλοι τον έκλεισαν στα κρατητήρια

με αριθμό πολιτικού κρατουμένου 196, όπου ανέπτυξε εξαιρετη διαφωτιστική και ευρύτερη δράση.

Με εντολή του Κυβερνήτη τον επισκέπτεται στο στρατόπεδο συγκέντρωσης στην Κοκκινοτριμιθιά ο αποικιακός γραμματέας Ρένταγουεϊ. Ο απεσταλμένος του Κυβερνήτη συζήτησε με τον Μάτση το Κυπριακό. Οι συνομιλίες αυτές συνεχίσθηκαν και με διάφορους άλλους εκπροσώπους του κυβερνήτη. Ο Διγενής κατατοπιζόνταν με μυστικό σύνδεσμο για την εξέλιξη αυτών των συζητήσεων. Ο Κυριάκος Μάτσης έπεισε τον Ρένταγουεϊ και τους υπόλοιπους συνομιλητές του για την ανάγκη βελτίωσης βασικών όρων των συνομιλιών Μακαρίου - Χάρντιγκ όπως η σύντμηση του χρόνου για την αυτοδιάθεση, η αμνηστία και η εσωτερική ασφάλεια.

Ο Αρχηγός της ΕΟΚΑ με επιστολή του πρην τον Μιλιτιάδη (ψευδώνυμο Κυριάκου Μάτση), τον Μάϊο του 1956 έθεσε τους τελικούς δικούς του όρους.

(Επιστολή)

Απέδρασε με συναγωνιστές του το Σεπτέμβριο του 1956. Ανέλαβε ως Τομέαρχης στην περιοχή Πενταδακτύλου.

Ο ήρωας συνέχισε τη δράση του στην Επαρχία Κερύνειας. Και το Νοέμβριο του 1958 πήρε το δρόμο για τη συνάντησή του με τον θάνατο που του είχε στήσει τελευταίο καρτέρι στο Δίκωμο.

Οι Αγγλοι άρχισαν εντατικές έρευνες αποκλείοντας τον Άγιο Γεώργιο και τον Καραβά. Ο καταζητούμενος Τομεάρχης διέσπασε τον κλοιό του στρατού, διολίσθησε στην Κερύνεια, προωθήθηκε στο Πέλλα-Παΐς και τέσσερις μέρες μετά ορειβάτησε προς το Δίκωμο.

Το απόγευμα της 17ης Νοεμβρίου 1958 εμφανίστηκαν έξω από το χωριό καμιά σαρανταριά Αγγλοι στρατιώτες. Στις 19 Νοεμβρίου, ώρα 9:30 το πρωί, οι στρατιώτες έκαναν έρευνα στο σπίτι του Κυριάκου Διάκου όπου κρυβόταν ο τομεάρχης και οι δύο σύντροφοί του σε

υπόγειο κρησφύγετο. Οι αγωνιστές άκουγαν το βήματα των στρατιωτών στο δάπεδο.

Οι Άγγλοι αποχώρησαν αλλά το χέρι της προδωσίας τους επανέφερε στις 12:30. Τους έδειξε το στόμιο του κρησφυγέτου. Αρχισαν να σπάζουν την απόφραξη.

Είναι χαρακτηριστική η στιχομυθεία μεταξύ των ανακριτών πάνω από το περικυκλωμένο κρησφύγετο και του Κυριάκου Μάτση όπως την κατέθεσε ο τουρκοκύπριος μεταφραστής:

“Άκουσα τον μεταφραστή

.... Αν θα βγώ, θα βγώ πυροβολώντας”

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ